

ченого надавати докази його спроможності виконати умови досягнутої угоди, що буде гарантією забезпечення як приватного інтересу потерпілого щодо отримання відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, так і публічного інтересу держави, який виражається у потребі забезпечити стабільність судових рішень та мінімізувати випадки повторного розгляду проваджень, вироки за якими скасовано у зв'язку з невиконанням стороною угоди своїх зобов'язань;

– поширити сферу застосування інституту угоди про визнання винуватості на кримінальні провадження, в яких бере участь потерпілий, за умови згоди останнього на укладення угоди між прокурором і підозрюваним, обвинуваченим;

– зорієнтувати правозастосовників на необхідність дотримання пропорційності задоволення інтересів сторін при укладенні угоди. Зокрема, слід враховувати, що тяжкість вчиненого злочину, а відтак й суворість покарання, яке загрожує особі, прямо пропорційно підвищують як ступінь заінтересованості підозрюваного в укладенні угоди про визнання винуватості, так й ступінь поіступок, на які йде суспільство (в особі прокурора), дозволяючи правопорушнику понести менш суворе покарання. Вказане дає можливість стверджувати, що ступінь тяжкості кримінального правопорушення, у провадженні щодо якого ставиться питання про укладення угоди про визнання винуватості, прямо пропорційно підвищує необхідність використання прокурором факультативної умови укладення вказаної угоди — встановлення обов'язку підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою.

Лоскутов Т. О.,

*Донецький юридичний інститут МВС України (м. Кривий Ріг),
професор кафедри кримінально-правових дисциплін та судових експертиз,
доктор юридичних наук, доцент*

ОБОВ'ЯЗКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРЕДМЕТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У структурі предмету кримінального процесуального регулювання може бути виділений такий самостійний елемент як обов'язки. Їх правова регламентація є вкрай необхідною для ефективного врегулювання прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Але попри важливість окремого кримінального процесуального регулювання обов'язків, останні залишаються недостатньо дослідженою правовою категорією.

Як слушно зазначається у теоретично-правових дослідженнях, обов'язки у меншому ступені, аніж права, досліджені юридичною наукою. Їх наукова розробка ще не піднята до рівня дослідження прав і свобод, не стала предметом всебічного наукового аналізу (І. В. Коршунова). Якщо правам людини і громадянина на протязі всього періоду реформ приділялася першорядна увага, їм присвячено багато робіт, дисертацій, статей, матеріалів конференцій, «круглих столів», то обов'язки залишалися у «тіні», на другому плані, про них у повсякденному житті навіть не згадували (Ю. В. Барзилова).

На сьогоднішній день обов'язки все частіше стають предметом загальнотеоретичних (Е. І. Іванов, О. М. Хохлова) та кримінальних процесуальних наукових досліджень (О. І. Андрєєва, С. В. Заводнова, О. О. Зеленіна, О. С. Марченко). Проте у цих дослідженнях обов'язки розглядаються, передусім, як правові засоби (С. В. Заводнова, І. В. Коршунова), складові правового (процесуального) статусу особи (Ю. В. Барзилова, О. О. Зеленіна, О. С. Марченко), складові механізму правового регулювання (О. І. Андрєєва, О. М. Хохлова), а не як елемент предмету правового, зокрема кримінального процесуального регулювання.

У разі визнання обов'язків окремим елементом предмету кримінального процесуального регулювання, вони у ієрархії елементів можуть займати місце після прав, свобод і законних інтересів, але перед кримінальними процесуальними відносинами, кримінальною процесуальною діяльністю, кримінальним процесуальним часом та простором.

Для позначення пріоритету прав, свобод і законних інтересів перед іншими елементами предмету кримінального процесуального регулювання нами було використано словосполучення «головний елемент» або «основний елемент», котрі у наших попередніх дослідженнях вживалися як тотожні. Коли обов'язки будуть визнані окремим елементом предмету кримінального процесуального регулювання, вказані словосполучення можна використовувати як різні за змістом. Наприклад, щодо прав, свобод і законних інтересів може застосовуватися словосполучення «головний елемент», а для позначення обов'язків — «основний елемент» предмету правового регулювання у кримінальному процесі. Причому другорядними елементами залишаться кримінальні процесуальні відносини та кримінальна процесуальна діяльність, а факультативними — кримінальний процесуальний час та простір.

Така структурна побудова предмету кримінального процесуального права буде логічною, оскільки у будь-якому разі права, свободи і законні інтереси будуть обумовлювати усі інші його (предмету) структурні елементи — основні, другорядні та факультативні.

Обов'язки «служуть» правам, свободам і законним інтересам. Законодавче закріплення обов'язків спрямоване на ефективне врегулювання прав, свобод і законних інтересів. Водночас відносно кримінальних процесуальних відносин та кримінальної процесуальної діяльності,

кримінального процесуального часу та простору обов'язки можна назвати визначальними. Бо за відсутності кримінального процесуального регулювання обов'язків неможливо регламентувати кримінальні процесуальні відносини та кримінальну процесуальну діяльність. А правове врегулювання кримінального процесуального часу та простору втрачає будь-яке значення та сенс.

Перед другорядним та факультативними елементами предмету кримінального процесуального регулювання обов'язки мають пріоритет, який полягає у тому, що обов'язки завжди персоніфіковані, тобто їх права регламентація завжди адресована конкретним суб'єктам кримінального провадження для забезпечення прав, свобод і законних інтересів інших учасників кримінального процесу. Тоді як кримінальні процесуальні відносини, діяльність, час та простір мають не персоніфіковану природу, ці елементи предмету правового регулювання більш віддалені від конкретних осіб, що обумовлюватиме менший ефект гарантування прав, свобод і законних інтересів. Тому, увага науковців та законодавця має насамперед зосереджуватися на кримінальних процесуальних обов'язках, а потім на кримінальних процесуальних відносинах, діяльності, часі та просторі.

Таким чином, для позначення обов'язків у структурі предмету процесуального регулювання доцільним буде використання словосполучення «основний елемент».

Смоков С. М.,

*Одеський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, професор*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

З моменту вступу в дію у листопаді 2012 р. у Кримінальному процесуальному кодексі України відбулись значні зміни, за нашими підрахунками зміни зазнали майже 50 відсотків статей. «Процес новачків у кримінальних процесуальних нормах виглядає нескінченним. Це ставить під сумнів спроможність держави сформулювати чіткі, однозначні та стійкі правила для правозастосовчих органів, означає нездатність, чи небажання забезпечити стабільність» [1]. Поспішне, не злагоджене прийняття цього кодексу в 2012 році в угоду політичній доцільності, сьогодні і призводить до того, що необхідним стає процес його латання та корегування.